

Kterak naučiti rozlišování VV příslovečné časové a VV příslovečné podmínkové

- význam podmínky vzniká postupným vyprazdňováním významu konkrétního času ↔ přestává být důležité, kdy hlavní děj proběhl, dokonce může i neproběhnout
- Otázka: Kdy konkrétně? → čas; Kdy, za jakých podmínek? Odpověď: Kdykoli, když... (nemůže tam být konkrétní čas, důležité je splnění/ nesplnění podmínky) → **podmínka**
 - (1) *Když maminka upekla dort, dala ho zchladnout do komory.* (VV přísl. časová, lze ji nahradit konkrétním, jedinečným časovým údajem; maminka děj skutečně upekla)
 - (2) *Až maminka upeče dort, bude si moci konečně pustit Beethovenovu Devátou.* (VV přísl. časová, lze ji nahradit konkrétním, jedinečným časovým údajem; skutečně jej upekla) × viz dvojnásobné případy níže (kondice: maminka si může dovolit holdovat své hudební vášni jen tehdy, když upeče dort, pokud to neudělá, je bez hudby, nebo musí vystačit s Justinem Bieberem 😊)
 - (3) *Když tě někdo pozdraví, je tvojí povinností odpovědět.* (VV přísl. podmínková, kdykoli, když, je jedno, jestli v minulosti, přítomnosti, budoucnosti; kondice: neznamená to nutně to, že jsi nepozdravil, nezdravíš,.....)
 - (4) *Kdyby tě někdo pozdravil, bylo/ je/ bude/ bylo by tvojí povinností pozdravit.* (VV přísl. podmínková, kdykoli, když, je jedno, jestli v minulosti, přítomnosti, budoucnosti; kondice: neznamená to nutně to, že jsi nepozdravil, nezdravíš,..... ale je možné, že se to stalo)
 - (5) *Když tě někdo urazil, Když tě někdo uráží/ Když tě někdo bude urážet/ Kdyby tě někdo urážel, braň se všemi prostředky.* (VV přísl. podmínková, kdykoli, když, je jedno, jestli v minulosti, přítomnosti, budoucnosti; kondice: neznamená to nutně to, že jsi někoho urazil, urážíš, budeš urážet ... ale je možné, že se to stalo)
 - (6) *Když nebudeš sportovat a tvrdě fyzicky pracovat, budeš za chvíli vypadat jako náš pašák v chlívkou.* (VV přísl. podmínková, kdykoli, když, je jedno, jestli v minulosti, přítomnosti, budoucnosti; kondice: neznamená to nutně to, že jsi byl/ jsi/ budeš tlustý, ale je možné, že se to stalo/ stane, máš k tomu sklony po rodičích...)
- z příkladu (4), (5), (6) je zřejmé, že indikativ VV příslovečné podmínkové lze beze změny smyslu nahradit kondicionálem, u něhož je časový příznak potlačen (při určování mluvnických kategorií přísudku v kondicionálu čas neurčujeme). Jedná se o tzv. **podmínku možnou**

Srov. transformaci příkladu (1) do kondicionálu *Když by maminka upekla dort, dala by ho zchladnout.* (pozorování se může týkat minulosti i budoucnosti; neznamená to, že ho opravdu peče/ upeče)
- stejným způsobem se chová tzv. **nereálná podmínka** s kondicionálem přítomným v příkladech (1), (2) a kondicionálem minulým v příkladech zbývajících; povšimněte si paralelního využití záporu v hlavní i vedlejší větě – jen zdánlivě to neplatí v hlavní větě z příkladu (3) – lze ji nahradit synonymním vyjádřením se záparem: *Kdybys nebyl*

tak pyšný/ hrdý/ paličatý..., tak se totiž podřadné souvětí s vedlejší větou přísl. podmínkovou odlišuje od podřadného souvětí s VV přísl. přípustkovou

- (1) *Kdyby ses nehonil, neměl bys zase prodřené kalhoty na kolena.* (VV přísl. podmínková; konsituace: už se to stejně stalo, kalhoty máš prodřené = „pláč nad rozlitym mlékem“, významový odstín výčitky)
- (2) *Kdybys nebyl hlupákem, nestal by ses medvědem.* (VV přísl. podmínková; konsituace: už se to stejně stalo, už ses proměnil v medvěda/ jsi medvěd = „pláč nad rozlitym mlékem“, významový odstín výčitky)
- (3) *Kdybybys ses býval před králem sklonil, nemusel bys teď táhnout krajem o žebračké holi.* (VV přísl. podmínková; konsituace: už se stal žebračkem a jsi žebraček, významový odstín výčitky)
- (4) *Kdybych ti to býval neříkal/ neříkával, netrestal bych tě.* (VV přísl. podmínková; konsituace: dostal jsi/ dostáváš výprask, opakovaně jsi neposlušal, významový odstín opakované výčitky, tj. upozornění na opakované nerespektování varování, které vyslovila autorita)

Algoritmus

1. určení řídicí (VH/ VV) věty (informačně neúplná věta, která vyžaduje významové doplnění o údaj času nebo podmínky)
2. věta závislá obsahuje spojku *když/ až* nebo u VVpřísl. podmínkových její synonymní ekvivalent (*jestliže, kdyby, pokud, -li; v případě, že; za podmínky, že*), ptáme se na ni pomocí otázky:
 - a) Kdy (konkrétně)? Odpovídáme časovým údajem (VV přísl. časovou), jež můžeme nahradit konkrétním, jedinečným časovým údajem - např. 15.41, činnost byla/ je/ bude skutečně vykonána. Významově se jedná o prostou následnost dvou dějů, nikoli o podmiňování jednoho děje dějem jiným. Substituace indikativu kondicionálem mění význam. Děj vedl. věty skutečně proběhl.
Když vystoupali na vrchol Kriváně, museli si na chvíli sundat krosny.
Když byli Adam s Evou vyhnáni z ráje, začali v potu tváře dobývat chléb a rodit děti.
 - b) Kdy, za jakých podmínek? Odpovídáme údajem (VV přísl. podmínkovou), pro nějž není důležitý konkrétní čas splnění/ nesplnění (časový příznak je upozaděn, až vyprázdněn, ale toto splnění/ nesplnění samo o sobě. Vykonání hlavního děje je podmíněno dějem jiným. Substituace kondicionálem nemění význam. Děj vedl. věty nemusel skutečně proběhnout.
Jestliže si vyměníte peníze na letišti, váš kurz nebude příliš výhodný.
Když nebudete záhonky kypřit, pěkného kvěťáku se nedočkáte.
3. Dvojnásobně interpretovatelný příklad
Činži zaplatíte, až dostanete výplatu. →VV přísl. časová (konsituace: nájemník má práci, dostává výplatu, čeká na výplatní termín, pak určitě zaplatí = ve středu, patnáctého každý měsíc,..., počkám pár dní, stále se jedná o prostou následnost dějů)
Činži zaplatíte, až dostanete výplatu. (=až byste se dočkal dlužné mzdy/až byste sehnal placenou práci) →VV přísl. podmínková; konsituace. nájemník má práci, ale nedostává výplatu/ hledá práci a zaplatí teprve tehdy, až firma vyplatí dlužnou mzdu/ sežene práci a dostane první výplatu a já jsem takový dobrák, že mu počkám☺ ... ale taky třeba nezaplatí, tj. děj VV neproběhne)